

Секція:

Соціальні та поведінкові науки

УДК 316.472.4:327.8:316.72

Малярчук Б.–ст. гр. УДП-4-1

Національний транспортний університет, м. Київ

МОБІЛІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА ПІД ЧАС ВІДСТОЮВАННЯ ГРОМАДЯНАМИ СВОЇХ ПРАВ ЧЕРЕЗ ПРОТЕСТИ

Науковий керівник: к.т.н., доцент Наумова Н.М.

Malyarchuk B .

National Transport University, Kyiv

MOBILIZING INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA DURING CITIZENS DEFENSE OF THEIR RIGHTS THROUGH PROTESTS

Ключові слова: соціальні медіа, медіатизація, протестні рухи

Keywords: social media, mediatization, protest movements

Право на протест - одне з базових прав людини, яке тісно пов'язане із свободою зібрань та свободою слова. Наприкінці XX століття після хвилі так званих оксамитових революцій історики, політологи та соціологи почали говорити про революції нового типу, або постмодерні революції, суттєвою ознакою яких була зміна режиму шляхом переговорів протестувальників і влади. Ненасильницький спротив під час максимальної мобілізації має став визначальною рисою таких революцій.

Пости у Facebook та Twitter вже давно - не крик у порожнечу, це ті тригери, які безпосередньо впливають на рішення вперше вийти на протест. Саме медіатизація соціальної реальності та поява так званого мережевого суспільства зумовили безпрецедентний вплив соціальних медіа на розгортання протестних рухів, спрямованих на захист громадянських прав і свобод. Найперше це стосується пострадянських країн зі слабкою демократією та корумпованими режимами, таких як Україна, Білорусь, Грузія, Молдова, Киргизстан, Вірменія, а також країн Азії й Північної Африки – Тунісу, Єгипту, Туреччини, Бахрейну, Ірану, Ємену, Лівану.

В Україні цей новий складник сучасної революції мав найяскравіший вияв під час Євромайдану та Революції Гідності, коли 21 листопада 2013 року в мережі Фейсбук пролунав заклик вийти на протест проти авторитарного режиму Віктора Януковича. "Зустрічаємося о 22:30 під монументом Незалежності. Одягайтеся тепло, беріть парасольки, чай, каву, гарний настрій і друзів!". Вважається, що саме з цього посту Мустафи Найєма на Facebook розпочався Євромайдан. Надалі соцмережа зіграє провідну роль у подіях революції. Завдяки цьому виникла хвиля протестних акцій не лише всередині України, а й у середовищі української діаспори. Через Facebook координувалася логістика доставки продуктів та дров на Майдан, зв'язок між активістами, пошук зниклих, правова допомога, потім - пошук родичів загиблих.

І тепер, під час війни Росії проти України в 2022 році комунікація з громадськістю президента України, інших лідерів держави, політиків, медіа, зв'язок між активістами та волонтерами ведеться через соціальні мережі Facebook, Twitter та Telegram.

Вивчаючи психологію протесту та індивідуальну схильність брати участь у протестних акціях, американський дослідник Себастьян Валенсуела у статті,

опублікованій в American Behavioural Scientist, доводить, що користування соціальними мережами впевнено передбачає показники політичної активності людини. Що активніша людина в соціальних мережах, тим більш ймовірно вона братиме участь у акціях протесту і взагалі матиме активну політичну позицію.

Координатором масових протестів у Білорусі в 2020 році після фальсифікації результатів президентських виборів стали декілька телеграм-каналів. Білоруський телеграм-канал Nexta оперативно інформував громадян про головні події, призначав мітинги та закликав до страйків. Люди вірили їм, і жодна цензура не здатна була це зупинити. Протести в Білорусі не випадково називають Telegram-революцією, адже інформує та координує опозиційно налаштованих людей мережа телеграм-каналів.

Найбільшої популярності серед них набув Nexta.Live. У перший тиждень виступів проти Лукашенка на канал підписалося 1,7 мільйона людей, зробивши його найбільшою спільнотою в Telegram. Відео на цих каналах подавалося зі спеціальними лозунгами та гучними виразами, щоб мобілізувати людей. Лише самий аналіз висвітлення білоруських протестів у медіа вже дає підстави вважати, що технології могли відігравати значну роль у діяльності протестувальників, забезпечуючи: мобілізацію; внутрішню комунікацію; інформування про протестну діяльність; координацію протестної діяльності; забезпечення допомоги протестувальникам, як-от збір коштів; консолідацію поглядів щодо ключових вимог протесту.

Для контролю за фальсифікаціями на виборах білорусами була розроблена платформа "Голос". Люди надсилали фотографії із заповненими бюлетенями (законом не заборонено) та фіксували свій голос за певного кандидата, прив'язуючи його до діляниці. Завдяки "Голосу" вдалося зафіксувати масові фальсифікації на діляницях.

Арабська весна та Twitter-революція. «Арабська весна» – це хвиля повстань проти авторитарних режимів на Близькому Сході, яка почалася у грудні 2010 року із протестів у Тунісі і зачепила понад 15 країн, продемонструвала світу потенціал соціальних мереж для мобілізації великих мас людей. Якщо в подіях у Білорусі в центрі уваги знаходиться Telegram, то під час Арабської весни у 2010 році в центрі уваги були Twitter та Facebook, за що їх також називають Twitter- або Facebook-революцією.

У грудні 2010 року у Тунісі почалися протести, спричинені погіршенням фінансового стану населення. Провідну роль у висвітленні подій протестів всередині країни зіграв Facebook, а менш популярний Twitter надавав картину західним журналістам. Завдяки цьому більше людей змогли мобілізуватись на повалення режиму та отримати підтримку. Успіх цієї революції спричинив аналогічні протести у низці арабських країн: Алжирі, Йорданії, Єгипті і Ємені, а потім поширилася і на інші країни. Протести також викликали аналогічні заворушення за межами регіону.

Станом на травень 2012 року, революції привели до повалення чотирьох глав держав. В Єгипті президент Хосні Мубарак подав у відставку 11 лютого 2011 року після 18 днів масових акцій протесту, завершивши своє 30-річне президентство. Лівійський лідер Муаммар Каддафі був повалений 23 серпня 2011 року, коли Перехідна Національна Рада взяла під свій контроль Баб-аль-Азізію. Він був убитий 20 жовтня 2011 року в рідному місті Сирті, коли ПНР взяло місто під свій контроль. Президент Ємену Алі Абдалла Салех 27 лютого 2012 року остаточно залишив свій пост, передавши владу новому президентові, обраному на дострокових президентських виборах. За останні роки вийшло сотні досліджень протестного руху в країнах, якими прокотилася хвиля протестів. При цьому дослідників цікавило саме прийняття першого рішення: момент переходу від роді спостерігача до учасника. Результати, опубліковані в березні 2021 року в Journal of Communication, показали, що більшість протестувальників, які вийшли на вулиці з початком протестів, зробили це саме через пости в соціальних мережах.